Oponentský posudek na diplomovou práci Bc. Kateřiny Rejskové reflexe změn v prožívání u adolescentních chlapců

Studentka se ve své diplomové práci zaměřuje na prožívání a reflektování změn spojených s obdobím dospívání u chlapců ve věku 14-16 let. Zpracovává vědomé interpretace změn souvisejících s jednotlivými oblastmi jejich života. V návaznosti na studium literatury upozorňuje na nedostatek prací zkoumající dané téma a zároveň na potřebu prohlubovat odborné znalosti o dospívání v návaznosti na měnící se společenský kontext působící na adolescenty, o což se svým textem snaží. Předkládaná práce je dělena tradičně na část teoretickou a část empirickou.

V teoretické části se diplomantka přehledovou formou zabývá třemi tematickými celky. V prvním se věnuje vývojovým otázkám období adolescence, konkrétně biologickými změnami, kognitivním a emoční vývojem, změnami v sociální oblasti. V další kapitole věnované identitě a jejímu utváření ve zkoumaném období podává přehled o jednotlivých aspektech identity a následně pojednává vybrané teorie. Nakonec uvádí vybraná aktuální témata, která se objevila v rámci rozhovorů s chlapci. Vzhledem k vymezenému výzkumnému problému a empirickému materiálu považuji strukturu a výběr jednotlivých témat za logické a výběr literárních zdrojů za adekvátní.

V další části se studentka věnuje metodologii. Jak už bylo řečeno, autorka si klade za cíl porozumět tomu, jak adolescentní chlapci reflektují a prožívají změny spojené s dospíváním s ohledem na dobově společenský kontext. S ohledem na výzkumný cíl a otázky autorka volí kvalitativní metodologii sběru a analýzy dat. Informátory jejího výzkumu bylo 7 chlapců ve věku od 14 do 16 let z jejího okolí a které znala. Výběrem této věkové skupiny chce autorka akcentovat téma změn tím, že se jedná o chlapce 9 tříd nebo 1. ročníku SŠ, čímž získává informátory, kteří jsou s objektivními změnami nutně konfrontováni. Hlavní metodu sběru dat, polostrukturované interview, doplňuje nedokončenými větami, při jejichž sestavování se inspirovala Projektivním interview, jehož autorem je Vladimír Michal. V následné analýze dat vychází z metod zakotvené teorie, přičemž podrobně vysvětluje svůj postup.

Celkově považuji design výzkumu za pečlivě a logicky zpracovaný, oceňuji především kvalitní vymezení výzkumného problému, logické vystavění výzkumných otázek a výběr informátorů. Měl bych pouze připomínku k využití nedokončených vět. Autorka uvádí, že metoda je považována za projektivní v tom smyslu, že informátor by se měl pokusit dokončit větu první myšlenkou, která ho napadá, čímž by examinátor mohl „poodhalit“ (s. 43) skryté, nevědomé obsahy. V zásadě by měla metoda v ideálním případě nabízet možnost obejít vědomou kontrolu. Diplomantka nicméně nechala informátory, aby věty vyplňovali samostatně, čímž dle mého názoru metoda mohla do určité míry ztrácet projektivní charakter a chlapci tak měli větší možnost vědomé kontroly, rozvahy, při utváření odpovědí. Mám za to, že posun v administraci nemusí být v kontextu výzkumného designu na obtíž, neboť autorku zajímají především reflexe chlapců a informace z nedokončených vět používá spíše jako doplněk pro analýzu rozhovoru.

V empirické části již studentka představuje výzkumná zjištění. Začíná prezentací materiálu získaného z nedokončených vět, který roztřídí do třech tematických celků a následně jím i doplňuje data získaná prostřednictvím rozhovorů. Těžiště práce vidím v seznámení s jednotlivými kategoriemi změn, které se ve vyprávěních objevují. Ty studentka dále vnitřně člení a ukazuje jejich specifika. V závěru pak své výsledky shrnuje a zodpovídá výzkumné otázky. Líbí se mi upozornění na kontrast mezi plynutím dospívání, kdy chlapci explicitně vyjadřují, že si jsou změn vědomi, ale neřeší je a vypozorovanými kategoriemi *(osobní identita, vrstevnická parta, vztah k návykovým látkám, rodinné prostředí, přechod na střední školu a budoucí cíle)*, kde se navzdory deklaraci chlapců ve vyprávění objevují reflexe a vnímání změn souvisejících s dospíváním. K obhajobě nabízím otázku, jak by šlo dle autorky tento jev interpretovat.

Práci doporučuji k obhajobě.

Mgr. Michal Voldřich